

Z historii Rzepiszcz

Miejscowość Rzepiszcz (powiat frydecko-mistecki) leży na historycznym terytorium Śląska (dokładnie dawnego Księstwa Cieszyńskiego), na prawym brzegu rzeki Ostrawicy i graniczy z miastami Frydek-Mistek, Ostrawa, Paskov i Racimów (Vratimov) oraz z miejscowością Siedliszcz (Sedlišť). Położone jest na wysokości od 243 do 334 m n.p.m., częściowo pokrywają ją lasy. Obszar dzisiejszego katastru miejscowości powstał w połowie XIX wieku z połączenia trzech samodzielnych wsi – Rzepiszcz, Rakowca i Winogradu. Fakt ten znajduje odzwierciedlenie w obecnej symbolice Rzepiszcz.

Nazwa miejscowości pochodzi najpewniej od nieistniejącej już wsi Reppist (Řeřišćo w języku łużycko-serbskim) na Dolnych Łużycach (Niemcy). Choć miejscowość pojawia się po raz pierwszy pod obecną nazwą Rzepiszcz dopiero w dokumencie księcia cieszyńskiego Bolesława II z 27 września 1450 roku, to jego charakterystyczne położenie świadczy o wcześniejszym zasiedleniu tego terenu. O średniowiecznym osadnictwie na obszarze katastru świadczą ślady w terenie i znaleziska archeologiczne, w tym niewielkie średniowieczne fortyfikacje w miejscu nazwanym Zapadlisko nad rzeką Ostrawicą, dawną granicą ziemską pomiędzy Morawami a Śląskiem.

Pisemne wzmianki o wsi pojawiają się dopiero w połowie XVI wieku. Od 1610 roku Rzepiszcz było własnością Skrzebskich z Hříšť, którzy byli właścicielami folwarku przez znaczną część XVII i XVIII wieku. Należy też wspomnieć o jeszcze jednej ważnej rodzinie szlacheckiej - Vlkach z Kvítkova. W 1800 roku Rzepiszcz nabył hrabia Franciszek Karol Edward Wimpffen. W tym czasie na niewykorzystanym dotychczas terenie nad rzeką Ostrawicą pow-

Po lewej: Znany rodak z Rzepiszcz Bohumil Pavlok (1922-2002), archiwum Jana Sojková

Po prawej: Wygląd budynku szkolnego powstałego w latach 1874-1875, obecnie część zwrócona w stronę głównej drogi, 1908 r., archiwum Davida Pindura

Po lewej: Odrestaurowany wiatrak w pobliżu centrum Rzepiszcz, pierwotnie stał pod nr 374 przy ulicy Vinohradská, 2019 r., fot. David Pindur

Po prawej: Nowa sala gimnastyczna w centrum miejscowości wybudowana w latach 2009-2010, fot. Mirosław Lysek

stała wieś Winograd. Dalszy rozwój w pierwszej połowie XIX wieku związany był z rodami szlacheckimi Mitrowskich z Nemyšla i Saint Genois d'Anneaucourt. Z tego okresu zachowały się ruiny gorzelnii dworskiej (tzw. Gajdula) i dworu szlacheckiego. Osadę Rakowiec, która leży stosunkowo daleko od centrum wsi, założył w 1596 roku Piotr Sedlnicki z Choltic na odległej wówczas części terytorium Racimowa. Do historycznych perełek Rzepiszcz należy drewniany kościół św. Michała Archanioła. Oprócz niego we wsi znajduje się kilka innych, niewielkich obiektów sakralnych. Najstarszym z nich jest kaplica w Winogradzie z 1811 roku.

Początki edukacji w Rzepiszczu sięgają 1829 roku, kiedy to założono tutaj filię racimowskiej szkoły. Od 1852 roku została przekształcona w samodzielną placówkę edukacyjną. Mieści się w budynku powstałym w latach 1874-1875, przebudowanym i rozbudowanym w 1926 roku. Budynek nieczynnej już jednoklasowej szkoły w Rakowcu powstał w 1908 roku.

Już w drugiej połowie XIX wieku Rzepiszcz straciło swój wyłącznie rolniczy charakter. Wielu mieszkańców znalazło pracę w pobliskich zakładach przemysłowych. Łatwiejsze połączenie ze światem umożliwiło otwarcie w 1871 roku linii z Ostrawy do Frydka i utworzenie stacji kolejowej Paskov w katastrze Rzepiszcz. Ważnym zakładem przemysłowym we wsi była cegielnia działająca do 1997 roku. W pierwszej połowie XX wieku we wsi znajdowało się kilka wiatraków, które służyły dla potrzeb tutejszych gospodarstw domowych. Jeden z nich został odrestaurowany i znajduje się w pobliżu centrum wsi jako atrakcja turystyczna.

W ostatniej ćwierci XIX wieku wieś stała się jednym z bastionów czeskiej świadomości narodowej na Śląsku Cieszyńskim. Zasługę tę należy przypisać przede wszystkim rolnikowi Františkovi Pavloкови (1865-1928), posłowi na sejm w Wiedniu w latach 1911-1918 i wieloletniemu staroście wsi. Jego synem był Bohumil Pavlok (1922-2002), katolicki poeta, pisarz, nauczyciel i organizator życia kulturalnego i społecznego w rodzinnym Rzepiszczu i w okolicy.

Z tradycji teatralnych rodzinnej miejscowości wyrósł dramaturg i reżyser Oldřich Stibor (1901-1943). Wśród innych ważnych rodaków poczesne miejsce zajmuje także jego stryj Ferdynand Stibor (1869-1956), pierwotnie ksiądz katolicki, później duchowny i biskup Kościoła Czechosłowackiego. Tragiczne wydarzenia w historii XX wieku nie ominęły również Rzepiszcz, wśród mieszkańców którego znajdujemy liczne ofiary nazizmu i komunizmu.

Po 1990 roku doszło do wielkiego rozkwitu miejscowości, która tętni dziś bogatym życiem kulturalnym i społecznym. Wśród ważnych obiektów użyteczności społecznej znajduje się budynek urzędu gminnego z oddziałem Poczty Czeskiej, biblioteką i gabinetem lekarskim, a także przedszkole i szkoła podstawowa oraz nowoczesna wielofunkcyjna sala gimnastyczna i inne obiekty. W 2012 roku miejscowość została laureatem regionalnego etapu konkursu Wieś Roku. Rzepiszcz dzięki swojemu położeniu, udogodnieniom, dobrze zachowanemu krajobrazowi i wreszcie łatwej dostępności komunikacyjnej, stało się po prostu jednym z popularnych celów turystycznych i miejsc do zamieszkania.

Zrekonstruowany dom kultury z restauracją U Máně w centrum wsi, 2018 r., fot. Gmina Rzepiszcz

Budynek remizy strażackiej wybudowany w latach 1933-1934, remont przeprowadzono w 2022 r. W tle budynek urzędu gminnego, 2022 r., foto Mirosław Lysek

Informacje praktyczne

Kościół otwarty poza nabożeństwami, patrz:
www.otevrenechramy.cz

Połączenia środkami transportu publicznego:
Bus: przystanek Řeřišť, U kříže – 300 m
Pociąg: dworzec Paskov – 1,7 km

Parking:
Koło urzędu gminy – 150 m

Punkt gastronomiczny:
Dom kultury i restauracja U Máně – 250 m

Pamiątki i materiały promocyjne:
Urząd Gminy Řeřišť, Mírová 178
Kościół p.w. św. Michała Archanioła – w ramach udostępnienia wnętrza

Inne źródła informacji dotyczących tematu – literatura:

Jež, Radim – Pindur, David – Pindurová, Pavla a kolektiv: Řeřišť. Historie slezské obce. Řeřišť 2020.
Pindur, David: Dřevěný kostel svatého Michaela archanděla v Řeřištích. Řeřišť 2013.

epodatelna@repiste.eu | +420 558 671 925
www.repiste.eu

Autorzy tekstów:

David Pindur (Řeřišť); Gmina Łekawica

Fotografie na okładce:

Kościół p.w. św. Michała Archanioła w Rzepiszczu,
r. 2020, foto Mirosław Lysek

Koordynator przygotowania: Mirosław Lysek

Dokumentacja mapy: Machovský s.r.o.

Projekt graficzny: Anežka Špačková

Tłumaczenie na język polski: Irena Prengel Adamczyk

Druk: KLEINWÄCHTER holding s.r.o.

Wydał: Gmina Řeřišť, 2022

Nakład: 1000 szt.

ŘEŘIŠŤ RZEPISZCZE

Drewniany kościół p.w.
św. Michała Archanioła

Drewniany kościół p.w. św. Michała Archanioła

Najstarszym obiektem w Rzepiszczu i wyjątkowym zabytkiem kultury jest drewniany kościół p.w. św. Michała Archanioła. Należy do grupy dziesięciu drewnianych kościołów w czeskiej części Śląska Cieszyńskiego. Innym, znajdującym się w pobliżu, jest kościół p.w. Wszystkich Świętych w sąsiednim Siedliszczu. Najstarsze pisemne wzmianki o kościele w Rzepiszczu pochodzą z pierwszej połowy XVII wieku. W związku z kompleksowym remontem świątyni w 2019 roku przeprowadzono badania archeologiczne w jej wnętrzu, podczas których odkryto kilka fragmentów ceramicznych datowanych na XIV i XV wiek. Analiza dendrochronologiczna wybranych próbek konstrukcji drewnianej przyniosła kolejne warte uwagi wyniki. Drzewa zostały ścięte na początku XV wieku, w przypadku dwóch z nich dokładnie w 1424 roku. Nie można jednak wykluczyć wtórnego wykorzystania badanych belek. Jeden z kluczowych remontów, który nadał kościołowi jego obecny wygląd i parametry, został przeprowadzony w latach 1819-1820. Koszt przebudowy został sfinansowany przez Filipa Ludwika Saint Genois d'Anneaucourt, ówczesnego właściciela folwarku szlacheckiego w Rzepiszczu.

Kościół w Rzepiszczu był do 1654 roku kościołem parafialnym i należał wówczas, jak większość kościołów na Śląsku Cieszyńskim, do protestantów. Następnie stał się kościołem filialnym katolickiej parafii w Szonowie (Šenov), a od 1785 roku do dziś należy do parafii w Racimowie. Pierwotnym patronem świątyni był św. Mikołaj, dopiero od trzeciej ćwierci XVIII wieku stał się nim św. Michał Archanioł. Wizerunki obu świętych znajdują się w ołtarzu głównym, który zdobia

Po lewej: Ołtarz główny z tabernakulum i obrazami św. Michała Archanioła i św. Mikołaja, stan po konserwacji, 2020 r., fot. Gmina Rzepiszcz

Po prawej: Widok ogólny nawy z organami i stacjami drogi krzyżowej, 2011 r., fot. Miroslav Lysek

również barokowe rzeźby świętych Piotra i Pawła. W ołtarzach bocznych umieszczono obrazy frysztackiego malarza Kaspra Schneidera z 1822 roku przedstawiające św. Jana Nepomucena i św. Jakuba Większego. Do najcenniejszych elementów wyposażenia należy barokowa ambona i obudowa organów wykonana przez frydeckiego organistę Františka Horčíkę w 1788 roku.

W latach 2019-2020 kościół poddano generalnemu remontowi, podczas którego całkowicie usunięto gontową okładzinę, wymieniono zniszczone drewno oraz naprawiono konstrukcję obu wież. Wewnątrz przeprowadzono wspomniane wcześniej badania archeologiczne. Wykonano również konserwację cennego wyposażenia kościoła. Projekt obejmował także m.in. odlanie dwóch nowych dzwonów – św. Michała (160,5 kg) i św. Mikołaja (98,5 kg) w warsztacie ludwisarskim Josefa Tkadlca w Halenkovie. Poświęcenia odnowionego kościoła dokonał bp Martin David 12 września 2020 roku. Po remoncie budynek został włączony do projektu Kościoły Otwarte i jest dostępny dla ogółu społeczeństwa w ustalonych godzinach z możliwością zwiedzania z przewodnikiem.

Po lewej: Kościół w Rzepiszczu, 2020 r., fot. Miroslav Lysek

Po prawej: Widok ogólny z chóru na wnętrze kościoła, po lewej ołtarz boczny św. Jakuba Większego, obok barokowa ambona, po prawej ołtarz boczny św. Jana Nepomucena, 2008 r., fot. Henryk Wawerczka

Po lewej: Detal ambony z rzeźbioną dekoracją barokową, 2013 r., fot. Miroslav Lysek

Po prawej: Kościół po remoncie, 2020 r., fot. Gmina Rzepiszcz

Dawny drewniany kościół p.w. św. Michała Archanioła w Łękawicy

Kościół parafialny w Łękawicy wspomniany w XV w., zbudowany zapewne na pocz. w. XVI (jak świadczyły szczegóły architektoniczne, a także zabytki: fragmenty dawnego ołtarza głównego i dzwon wielki, ulany w r. 1536. Kościół został poświęcony w r. 1547.

Wieża dobudowana ok. 1641 r. staraniem ks. Wojciecha Mazurkiewicza, plebana rychwałdzkiego, przez Jerzego Wiśnickiego z Żywca, cieślę wieży kościoła w Gilowicach. Odnawiany w XIX i XX w. był cennym, wyjątkowo pięknym zabytkiem kościelnego budownictwa drewnianego typu śląsko-małopolskiego, o znamionach gotyckich.

Położony na pochyłości ponad wsią, dostępnej za pomocą schodów kamiennych, w wieńcu drzew był ogrodzony z belek wiązanych na zrąb, nakrytych siodłowym daszkiem gontowym. 26 października 1992 roku o godz. 21:20 doszło do pożaru kościoła w Łękawicy, w ciągu kilku godzin pożar strawił go doszczętnie.

Obecnie drewniany kościół w Łękawicy przypomina makieta ustawiona w miejscu, gdzie stała pierwotna świątynia.

Makieta dawnego kościoła drewnianego w Łękawicy, fot. Gmina Łękawica

Kościół parafialny p.w. św. Michała Archanioła w Łękawicy w 1930 r., fot. Gmina Łękawica

Gmina Łękawica jest długoletnim partnerem transgranicznym Gminy Rzepiszcz